

การจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน Muslim Homeschool in Pai District, Mae Hong Son Province

นุรณี สือรี^{*1} จิติมดี อาพัทธนันท์¹ และนิเลาะ แวอูเซ็ง²
Nurnee Sueree^{*1}, Thithimadee Arphattananon¹ and Niloh Waeuseng²

¹ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

²ภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

¹Department of Education, Faculty of Education, Prince of Songkla University, Pattani Campus

²Department of Islamic Studies, College of Islamic Studies, Prince of Songkla University, Pattani Campus

บทคัดย่อ

การศึกษาการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิม และนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิม โดยเลือกบ้านเรียนผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสังเกต ควบคู่กันในการเก็บข้อมูล จากการศึกษาพบว่า มุสลิมในอำเภอปายที่เป็นคนท้องถิ่น โดยส่วนใหญ่มีความเคร่งครัดในศาสนา จึงเป็นเหตุผลพื้นฐานที่ทำให้เลือกจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน ซึ่งสามารถบูรณาการศาสนาเข้าไปในทุกกระบวนการของการเรียนการสอน โดยบ้านเรียนของมุสลิมในอำเภอปายมีความแตกต่างจากการเรียนในระบบโรงเรียนอย่างชัดเจน การจัดการศึกษาเป็นลักษณะรวมศูนย์ กล่าวคือจัดให้มีสถานที่หนึ่งในการนำเด็กที่เรียนในรูปแบบบ้านเรียนมาจัดการศึกษาร่วมกัน โดยอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชนสนับสนุนทรัพยากรในการจัดการเรียนการสอนบ้านเรียนมุสลิมในปายมีสองระดับชั้น คือ ระดับประถม และระดับมัธยม บ้านเรียนมุสลิมในปายพบปัญหาในระยะเริ่มต้น เนื่องจากเจ้าหน้าที่รัฐยังขาดความเข้าใจ เรื่องการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน รวมทั้งครอบครัวบ้านเรียนมุสลิมที่ยังไม่เข้าใจระบบระเบียบราชการในการขออนุญาตจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน ทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินงานต่าง ๆ แนวทางในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมที่เหมาะสมคือ การให้ข้อมูล แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทำความเข้าใจระหว่างกันของตัวแทนบ้านเรียนและหน่วยงานรัฐ เพื่อให้การดำเนินการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การจัดการศึกษาโดยครอบครัว บ้านเรียนมุสลิม สภาพการจัดการศึกษา ปัญหาการจัดการศึกษา แนวทางที่เหมาะสม

^{*}Corresponding Author. E-mail: nurdeenee@gmail.com

Abstract

This qualitative research of Muslim homeschool in Pai district, Mae Hong Son province. There were cases study be selected by the purposive sampling in this research. The data collecting process was done by in-dept interview and observation to gather information from the respondents. The main purposes of this study are to examine and understand Muslim homeschool education in Pai district, Mae Hong Son province. For to imply the proper solution in Muslim home school education. The findings show that Muslim families in Pai who chose home school education have strong faith and discipline in Islamic principles. Therefore, they believe that homeschool education can create learning experiences and moral education under the shed of Islamic environment. In addition, Muslim homeschool can instill Islamic value and moral in learning process. The management of Muslim homeschool education are differences it depend on family context. Muslim homeschool in Pai set up as a centralized system. In accordance with the cooperation of Muslim in community to support educational resources such as the personnel, facilities, funds etc. Muslim homeschool in Pai has two level 1) primary education 2) secondary education. The problems Muslim homeschool management in the initial phase ware the authorities lack understanding of homeschool education. Including the Muslim homeschool family misunderstand the system of government regulation in allowing to homeschool course that processing slow is some procedure. Muslim family and government sector should learn to understand each other in cooperating and supporting home school education for the betterment.

Keywords: Homeschool, Muslim homeschool, State of education, Problems of education, Guidelines for education

บทนำ

พ่อและแม่เปรียบเสมือนครูคนแรกของลูก การมอบความรัก ความอบอุ่น การอบรมสั่งสอนและปลูกฝังสิ่งต่าง ๆ แก่เด็กมักเริ่มต้นที่บ้าน โดยธรรมชาติแล้วบ้านก็คือโรงเรียนหลังแรกของเด็กทุกคน ซึ่งมีพ่อและแม่คอยดูแล

การจัดการศึกษาโดยครอบครัว หรืออาจเรียกว่า การจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน (Homeschool) เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้ถูกวางไว้อย่างตั้งใจสำหรับเด็กที่เป็นสมาชิกของครอบครัว โดยกิจกรรมส่วนใหญ่เกิดขึ้นในบ้านหรือสภาพการณ์แบบครอบครัว ที่มีผู้ปกครองทำหน้าที่ครูหรือผู้กำกับดูแลกิจกรรมเหล่านั้น (Nakontap, 2000) กล่าวคือผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งนี้อาจทำการจัดสอนบุตรหลานด้วยตนเองหรือให้บุคคลอื่นสอนก็ได้ โดยไม่จำกัดสถานที่ว่าต้องจัดการศึกษาภายในบ้านเท่านั้น ปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้การจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนในสังคมไทยเกิดขึ้น คือ ทศนะความคิดในเชิงอุดมคติและความศรัทธาในหลักศาสนาธรรม โดยมีจุดมุ่งหมายให้การศึกษาเป็นเครื่องพัฒนาบุตรหลานให้มีชีวิตที่มีอิสรภาพและดีงาม (Chaleamchai & Chaleamchai, 2000) และมีปัญหาในโรงเรียนและความสิ้นศรัทธาต่อการศึกษาในระบบ อาทิเช่น ปัญหาด้านความปลอดภัย ปัญหาในการบริหารและจัดการศึกษาที่ยังไม่สามารถพัฒนาคนไทยให้มีศักยภาพเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ปัญหาด้านคุณภาพผู้เรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา สถานศึกษาจำนวนมากไม่ได้มาตรฐาน ผู้เรียนขาดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งการคิดวิเคราะห์ใฝ่เรียนรู้ ขาดคุณธรรมจริยธรรม (Suraseing, 2014) เป็นปัจจัยสนับสนุนให้ตัดสินใจเลือกการศึกษาแบบบ้านเรียนอย่างแน่วแน่ยิ่งขึ้น

การจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมีแนวทาง รูปแบบและความยืดหยุ่นในการจัดการศึกษาค่อนข้างมากกว่าการศึกษาในระบบ การจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนเป็นการจัดการศึกษาที่คำนึงถึงความพร้อม ความถนัดและศักยภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ บทบาทของผู้เรียนจึงต้องมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมที่จัดขึ้น โดยกระบวนการจัดการศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ พัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องและเกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ที่เหมาะสมในยุคโลกาภิวัตน์ (Nakamadee et al., 2011) การจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมักจัดให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อของครอบครัว บ้านเรียนมุสลิมจึงมีแนวคิดพื้นฐานจากการนำหลักการและคำสอนของศาสนามาเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาและบูรณาการกับกิจกรรมต่าง ๆ ภายในบ้านเรียน เนื่องด้วยปรัชญาการศึกษาในศาสนาอิสลามมิได้หมายถึงเพียงการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ หรือทักษะจากคนหนึ่งไปยังคนหนึ่งเพียงเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงกระบวนการอบรมและบ่มเพาะสติปัญญา ร่างกายและจิตวิญญาณ เพื่อผลิตมนุษย์ที่สมบูรณ์ (Narongraksakaet, 2008) นักการศึกษามุสลิมเห็นตรงกันว่าจุดประสงค์ของการศึกษานั้นมิใช่

การให้ความรู้แก่เด็กเพียงเท่านั้น แต่เป็นการขัดเกลาทักษะศีลธรรมของเด็ก ให้การศึกษาแก่จิตวิญญาณ เผยแพร่คุณธรรม สั่งสอนมารยาท และเตรียมให้เขามีชีวิตที่เต็มไปด้วยความจริงใจและบริสุทธิ์ใจ โดยเป้าหมายของการศึกษาแห่งอิสลามนั้นแฝงอยู่ในคำว่า “คุณธรรม” (Binkasan, 2011)

ในอำเภอยายันมีผู้นับถือศาสนาอิสลามจำนวนไม่มากนัก ซึ่งถือเป็นคนกลุ่มเล็ก ๆ ในอำเภอแห่งนี้ ด้วยบริบททางสังคมภาคเหนือที่แตกต่างกับสังคมทางภาคใต้ซึ่งมีมุสลิมจำนวนมาก ทำให้ในโรงเรียนและหน่วยงานโดยทั่วไปยังไม่เข้าใจหลักปฏิบัติทางศาสนาอิสลาม จึงทำให้มุสลิมในอำเภอยายันรวมกลุ่มกันจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนขึ้น เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับวิถีชีวิตและหลักการศาสนาอิสลาม ซึ่งการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในอำเภอยายันถือเป็นบ้านเรียนมุสลิมที่ก่อตั้ง ตั้งแต่ช่วงแรกที่กฎหมายเริ่มเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองสามารถจัดการศึกษาให้กับบุตรหลานได้เอง และเป็นบ้านเรียนมุสลิมที่จัดในลักษณะแบบรวมศูนย์แห่งแรกในประเทศไทย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในประเทศไทยในอำเภอยายัน จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครอบครัวมุสลิมที่ประสงค์จัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิม ตลอดจนเป็นแนวทางและพื้นฐานข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่สนใจในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนของครอบครัวมุสลิม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในอำเภอยายัน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในอำเภอยายัน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนในอำเภอยายัน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาปรากฏการณ์และทำความเข้าใจในความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้อง ตัวผู้วิจัยจึงใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ประกอบการสังเกตในการทำวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ โดยดำเนินงานวิจัยบนพื้นฐานของจริยธรรมและหลักวิชาการที่เหมาะสม ผู้วิจัยจึงใช้ชื่อสมมติแทนผู้ให้ข้อมูล เพื่อปกปิดความลับและรักษาความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย

1. ครอบครัวมุสลิมที่จัดการศึกษาแบบบ้านเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ครอบครัว

ผู้วิจัยทำการเลือกแบบเจาะจง โดยคัดเลือกครอบครัว ซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้

1.1 เป็นครอบครัวมุสลิมที่ปัจจุบันจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนไม่ต่ำกว่า 5 ปี

1.3 ยินดีให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ และยินยอมให้ผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการจัดการศึกษา

จากคุณสมบัติดังกล่าวผู้วิจัยได้เลือกครอบครัวผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังต่อไปนี้

1. ครอบครัวคุณพิม เสนิงค์ (สัมภาษณ์ 9 มกราคม 2557) ดำเนินการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนในรูปแบบกลุ่มครอบครัวแบบรวมศูนย์ จัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์จัดการศึกษาแบบบ้านเรียน 9 ปี

2. ครอบครัวคุณนาถ อิศรชัย (สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2557) ดำเนินการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนในรูปแบบกลุ่มครอบครัวแบบรวมศูนย์ จัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย มีประสบการณ์จัดการศึกษาแบบบ้านเรียน 22 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

แบบสัมภาษณ์มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended question) ผู้วิจัยอาศัยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน เพื่อสร้างแนวคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และสามารถนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาข้อสรุปได้โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์สถานการณ์ภาพ และภูมิหลังของครอบครัว รวมถึงข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์สภาพและปัญหาของการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนของครอบครัวมุสลิมใน 4 ด้าน ดังนี้

1. แรงจูงใจในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนของผู้จัดการศึกษาแบบบ้านเรียน ประกอบด้วย ภูมิหลังของผู้จัดการศึกษา ลักษณะครอบครัว เหตุผลในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน และเป้าหมายของการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน

2. ลักษณะการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน ประกอบด้วย แนวคิดในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน การเรียนรู้ในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน และรูปแบบในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน

3. การดำเนินการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน ประกอบด้วย การจดทะเบียนบ้านเรียน การจัดทำแผนการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

4. ปัญหาในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน ประกอบด้วย ปัญหาจากปัจจัยภายนอกครอบครัว และปัญหาจากปัจจัยภายในครอบครัว

ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านความคิดเห็น ข้อเสนอแนะและแนวทางในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนของครอบครัวมุสลิม

2. แบบสังเกต

ผู้วิจัยกำหนดกรอบในการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) และทำการสังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนของครอบครัวมุสลิมใน 4 ด้าน คือ

1. แรงจูงใจในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน
2. ลักษณะการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน
3. การดำเนินการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน
4. ปัญหาในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต การจดบันทึกภาคสนาม และจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้ (Pothisita, 2011)

1. ทำการจัดระเบียบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต การจดบันทึกภาคสนาม มาจัดหมวดหมู่ตามประเด็นที่วางไว้
2. ทำการแตกข้อมูลออกเป็นส่วนย่อย ๆ โดยเลือกเอาส่วนที่สามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อตอบโจทย์วิจัยได้ และทำการกำหนดรหัส
3. ทำการวิเคราะห์หาความเชื่อมโยงของประเด็นต่าง ๆ หาความเป็นเหตุเป็นผลของข้อมูล
4. หาความเชื่อมโยงของประเด็นหลักที่ได้
5. ใช้ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนอธิบายประเด็นต่าง ๆ
6. นำเสนอผลการศึกษาโดยใช้การพรรณนาเชิงวิเคราะห์โดยเทียบเคียงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผล

การวิจัยเรื่องการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในอำเภอบาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. สภาพการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในอำเภอบาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.1 ด้านแรงจูงใจในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิม

จากการวิจัย พบว่า แรงจูงใจหลักในการเลือกจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิม มาจากพื้นฐานครอบครัวที่มีความเคร่งครัดในศาสนาและให้ความสำคัญในด้านศาสนา จึงต้องการปลูกฝังเรื่องศาสนาให้กับบุตรหลานผ่านการเรียนการสอน ต้องการให้บุตรหลานอยู่ในบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติศาสนกิจ สามารถแต่งกายตามหลักศาสนาได้ เป็นต้น ประกอบกับปัญหาภายในโรงเรียนที่บุตรหลานเคยประสบ เป็นอีกปัจจัยสำคัญ

คุณพิม เสนิงค์ (สัมภาษณ์ 9 มกราคม 2557) กล่าวว่า “เวลาไปโรงเรียนก็มีปัญหนะ เขาก็จัดที่ละหมาดให้ละ แต่เด็กไม่ค่อยสะดวกเท่าไร เวลาจะทานข้าวทานไรก็ลำบาก เด็กผู้หญิงคลุมผมบางทีก็โดนแกล้งบ้าง ”

“ความตั้งใจเราก็คือต้องการให้เขาเรียนยังงี้ก็ได้ แต่ไม่ผิดหลักศาสนา ที่เราไม่สนับสนุน คือ เรื่องการปะปนกันระหว่างชายหญิง” คุณพิม เสนิงค์ กล่าว

คุณนาด อิศรชัย (สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2557) กล่าวว่า “...บางทีอิหม่าม ก็เรียกประชุมด่วนเพราะมีเหตุการณ์ที่ครูเรียกนักเรียนให้ไปกราบครู ซึ่งตามหลักของเรานั้น ไม่ได้ เด็กบางคนก็ทำไปทั้งน้ำตา พ่อแม่มิมีน้ำตา ทำอะไรก็ได้ มันจึงเกิดคำถามว่าถึงเวลาแล้วหรือยังที่เราจะเอาเด็กของเรามาสอนเอง”

1.2 ด้านแนวทางในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิม

แนวคิดพื้นฐานที่บ้านเรียนมุสลิมในอำเภอบาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนใช้ คือ แนวคิดตามปรัชญาอิสลาม กล่าวคือ จัดการกระบวนการเรียนรู้บูรณาการกับเรื่องคุณธรรมจริยธรรมตามคำสอนของศาสนาเข้าไปในกระบวนการเรียนรู้ การใช้ชีวิต และกิจกรรมต่าง ๆ ภายในบ้านเรียน

คุณนาด อิศรชัย (สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2557) กล่าวว่า “การจัดการศึกษาของเราวางรากฐานอยู่บนงานเผยแผ่ศาสนา นั่นคือ เราต้องการให้วิถีชีวิตของเราเป็นแบบอิสลามจริงๆ”

1.3 ด้านรูปแบบการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิม

รูปแบบการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในอำเภอบาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน คือ การจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนลักษณะรวมศูนย์ กล่าวคือ ทุกครอบครัวที่มีความประสงค์จัดการศึกษาให้บุตรหลานเองจะนำบุตรหลานมาจัดการเรียนการสอนรวมกัน ณ สถานที่ใดที่หนึ่งในชุมชน โดยอาจใช้เกณฑ์ระดับการศึกษาเพื่อแบ่งเป็นห้อง หรือแบ่งเป็นกลุ่มตามความ

เหมาะสม โดยในอำเภอยายมีบ้านเรียนมุสลิมแบบรวมศูนย์อยู่ 2 แห่ง คือ 1) บ้านเรียนคุณพิมพ์ เสนิงค์ จัดการศึกษาระดับชั้นอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6

คุณพิมพ์ เสนิงค์ (สัมภาษณ์ 9 มกราคม 2557) กล่าวว่า “ที่เราพิเศษตรงที่ว่าบ้านเรียนส่วนใหญ่พ่อแม่จะสอนเอง แต่ของเรานี้มาช่วยจัดการศึกษาให้เขา พ่อแม่เด็ก ๆ ก็มีส่วนร่วมในการสอน คือ ใครถนัดวิชาอะไรก็มาสอน ดูตามความเหมาะสม”

2) บ้านเรียนคุณนาถ อิศรชัย จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยรับเฉพาะนักเรียนหญิง เนื่องจากมุสลิมในอำเภอยายส่วนหนึ่งต้องการให้บุตรสาวของตนเรียนใกล้บ้านและเรียนศาสนาควบคู่ไปด้วย จึงรวมตัวกันจัดการศึกษาเอง เพราะทางภาคเหนือไม่มีสอนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาหรือปอเนาะเหมือนทางภาคใต้ ประกอบกับต้องการให้บุตรสาวดูแลทางบ้านด้วย

“คุณจะเห็นว่าการศึกษาแบบนี้มันจะดีมาก เพราะทำให้เด็กได้อยู่กับครอบครัว เป้าหมายอีกอย่าง คือ ลูกสาวอยู่ในครอบครัวจะดูแลคุณพ่อคุณแม่ ดูแลงานบ้าน น้องป่วยก็ไปนอนเฝ้าได้ เด็กอยู่กับบ้านก็มีความใกล้ชิดกับพ่อแม่มากกว่าเพื่อน มีการซึมซับความอ่อนโยนทางด้านจิตใจ” คุณนาถ อิศรชัย กล่าว (สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2557)

1.4 ด้านการดำเนินการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิม

การดำเนินการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในอำเภอยายมี 2 ลักษณะ คือ

1) ในระดับประถมศึกษา ทางบ้านเรียนจะขอจดทะเบียนจัดการศึกษากับเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง เหตุที่ครอบครัวเลือกการดำเนินการลักษณะนี้เนื่องจากมีความต้องการจัดการศึกษาในแบบเฉพาะตัว กล่าวคือต้องการเขียนแผนการจัดการศึกษาและจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต มีวิธีการวัดประเมินผลตามสภาพจริงและมีความหลากหลาย

“...ในกฎหมายมันเปิดโอกาสอยู่ โดยพ่อแม่เป็นคนเขียนขออนุญาต แล้วให้ใครเป็นคนจัดการศึกษาก็ได้ พ่อแม่เด็ก ๆ ก็มีส่วนร่วมในการสอน” คุณพิมพ์ เสนิงค์ กล่าว (สัมภาษณ์ 9 มกราคม 2557)

“หลักสูตรศาสนาเราใช้มักดับ เป็นหลักสูตรจากแอฟริกาใต้ เขาก็จะมีเป็นชั้น ๆ ไปมีตารางสอนให้เรียบร้อยเลยว่าปีหนึ่ง ๆ เรียนกี่คาบ สัปดาห์หนึ่งวันหนึ่ง เรียนกี่คาบกี่ชั่วโมง พอเด็กเรียนจบตามที่กำหนดก็มีการประเมินเป็นช่วง ๆ ในหลักสูตรเขากำหนดมาเรียบร้อยเลยเราเลยเอามาเขียนแผนได้ง่าย” คุณพิมพ์ เสนิงค์ กล่าว (สัมภาษณ์ 9 มกราคม 2557)

2) ในระดับมัธยม ทางบ้านเรียนจะให้นักเรียนสมัครเป็นนักเรียนกับการศึกษานอกระบบ(กศน.) เพื่อให้นักเรียนมีชื่อในระบบการศึกษาของรัฐ และทำการจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติมจากการศึกษานอกระบบโดยทำการสอนเพิ่มเติมทั้งวิชาสามัญ และศาสนาควบคู่กัน

คุณนถ อิสรชัย (สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2557) กล่าวว่า “...เราเลยให้เด็กสมัคร กศน. เด็กเรียน ม.ต้น 2 ปี ม.ปลาย 2 ปี เด็กใช้เวลาเรียน 4 ปี เราก็จัดสอนวิชาศาสนาให้กับเขาเพิ่ม แล้วก็เชิญอาจารย์จากภายนอกมาสอนวิชาสามัญเพิ่มเติมจากที่เขาเรียนที่ กศน.”

“ในปีการศึกษาหนึ่งเราก็จะสอบ 4 ครั้ง กลางภาคที่ 1 ปลายภาคที่ 1 กลางภาคที่ 2 แล้วก็ปลายภาคที่ 2 ซึ่งเราจะแจกตารางสอบ สอบเสร็จก็มีประเมิน ประกาศผล สายศาสนาและสามัญ ส่วน กศน. ก็ขึ้นอยู่กับสำนักงานว่าเขาจะจัดสอบยังไง” คุณนถ อิสรชัย กล่าว (สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2557)

2. ปัญหาการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบปัญหาในระยะเริ่มต้น เนื่องจากทั้งเจ้าหน้าที่รัฐและครอบครัวที่ประสงค์จัดการศึกษาแบบบ้านเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจ โดยปัญหาที่พบคือเรื่องมุมมองและความเข้าใจทางการศึกษาที่แตกต่าง โดยครอบครัวบ้านเรียนมุสลิมมีแนวทางการศึกษาที่ค่อนข้างเป็นอิสระ มีรูปแบบของตัวเอง มีความยืดหยุ่นสูง และแตกต่างจากการจัดการศึกษาในระบบค่อนข้างมาก ในขณะที่เจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษาซึ่งมักกำกับดูแลการศึกษาในระบบเป็นหลัก ยังไม่เข้าใจรูปแบบการจัดการศึกษาลักษณะนี้ จึงมักยึดบรรทัดฐานการจัดการศึกษาในระบบมาใช้ในการพิจารณาแผนการจัดการศึกษาและการวัดประเมินผลของครอบครัวบ้านเรียนมุสลิม จึงส่งผลให้การดำเนินการต่าง ๆ ที่ครอบครัวบ้านเรียนมุสลิมในระยะเริ่มต้นประสบปัญหาความล่าช้าในการดำเนินการ

คุณพิม เสนิงค์ (สัมภาษณ์ 9 มกราคม 2557) กล่าวว่า “เวลาเราประชุมกับเจ้าหน้าที่กับเขตพื้นที่การศึกษา เขาก็ชื่นชมนะ ว่าเป็นรูปแบบการศึกษาที่ดีเข้าถึงเด็กมีอัตลักษณ์เฉพาะตัว แต่พอเราไปยื่นกับเขตฯ จริง ๆ มันมีปัญหายุ่งยาก บางทีก็บอกว่าโรงเรียนมีอยู่แล้ว จะจัดแบบนี้ทำไม แต่ก็เข้าใจนะ เขามีงานประจำอยู่แล้ว และต้องมาดูแลเราด้วยซึ่งงานเขาก็เยอะ”

“...ขออนุญาตกับเขตพื้นที่การศึกษาเป็นปีเหมือนกันกว่าจะยื่นผ่าน เปิดไปแล้วปีหนึ่งพอเด็กขึ้นชั้น ป.2 แผนของ ป.1 ก็เพ่งผ่าน” คุณพิม เสนิงค์ กล่าว (สัมภาษณ์ 9 มกราคม 2557)

คุณนถ อิสรชัย (สัมภาษณ์ 10 มกราคม 2557) กล่าวว่า “กับ กศน. เองช่วงแรกก็มีปัญหา คือ เขาจะเอาเด็กไปทำโครงการลอยกระทง จะเอาเด็กไปเดินแห่ไปนั่งกระทง ซึ่งมันขัดกับหลักการของเราช่วงแรก ๆ ก็ต้องต่อสู้กันมากหน่อย ต้องใช้คนที่เข้าใจในระบบไปพูดคุย แต่ ณ ตอนนี้อย่าง กศน. เขาก็เข้าใจเรา ก็ปรับให้เราทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่ไม่ขัดกับหลักการของเรา เช่น โครงการจัดห้องสมุด”

3. แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1. แนวทางสำหรับภาครัฐ

1.1 พัฒนาบุคลากรที่ทำหน้าเกี่ยวข้องหรือรับผิดชอบเกี่ยวกับบ้านเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบ้านเรียนและควรให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับอัตลักษณ์ หลักการ ความเชื่อของศาสนาต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจถึงบริบทและเป้าหมายที่แท้จริงของครอบครัวที่ยึดหลักศาสนาเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา

1.2 จัดตั้งหน่วยงานหรือองค์กรของรัฐที่รับผิดชอบบ้านเรียนโดยตรง การจัดตั้งหน่วยงานที่ดูแลและรับผิดชอบบ้านเรียนโดยตรงจะสามารถช่วยให้การดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบ้านเรียน เป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

2. แนวทางสำหรับครอบครัวบ้านเรียนมุสลิมในอำเภอปาย

2.1 จัดตั้งศูนย์ประสานงานบ้านเรียนมุสลิมในปาย เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือในการประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรรัฐ ในกรณีที่บ้านเรียนมุสลิมในพื้นที่ที่อาจจะประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ หรือช่วยอำนวยความสะดวกแก่บ้านเรียนมุสลิมใหม่ในกรณีที่ต้องดำเนินการต่าง ๆ กับภาครัฐ

2.2 ประชาสัมพันธ์เรื่องบ้านเรียนมุสลิมให้กว้างขึ้น ด้วยแนวโน้มของครอบครัวที่ประสงค์จะจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนที่เพิ่มมากขึ้น การประชาสัมพันธ์หรือกระจายความรู้ เรื่องการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนจะเป็นแนวทางหนึ่งซึ่งทำให้ผู้สนใจเข้าถึงข้อมูลการจัดบ้านเรียนมุสลิมได้ง่ายขึ้น

3. แนวทางร่วมกันของภาครัฐและบ้านเรียนมุสลิม

3.1 จัดทำระเบียบหรือคู่มือที่ใช้กับบ้านเรียนมุสลิม การดำเนินการจัดการศึกษาบ้านเรียนในปัจจุบันดำเนินการภายใต้นโยบายและกฎกระทรวง ซึ่งให้สิทธิแก่ครอบครัวในการจัดการศึกษาแก่บุตรหลานได้ แต่ในแง่ปฏิบัติมักประสบปัญหาเรื่องมุมมองและการตีความ การดำเนินการจัดการศึกษา การวัดประเมินผลที่แตกต่างกันของครอบครัวบ้านเรียนมุสลิมกับหน่วยงานรัฐ การจัดทำระเบียบหรือคู่มือเพื่อใช้กับบ้านเรียนมุสลิมซึ่งมีอัตลักษณ์ด้านความเชื่อที่ชัดเจนโดยเฉพาะจะเป็นแนวทางหนึ่งเพื่อให้ครอบครัวบ้านเรียนและหน่วยงานรัฐมีจุดร่วมในการดำเนินการด้านต่าง ๆ และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3.2 ติดตามและประเมินผลบ้านเรียนมุสลิมในภาพรวม การติดตามประเมินผล การดำเนินการจัดการศึกษากันเรียนมุสลิมร่วมกัน จะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงผลการดำเนินการ ทั้งกระบวนการที่เกิดขึ้นระหว่างภาครัฐและบ้านเรียนมุสลิม ว่าประสบปัญหาหรืออุปสรรคในด้านใดบ้าง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

อภิปรายผล

1. สภาพการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนในอำเภอบาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การวิจัยเรื่องการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในอำเภอบาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ครอบครัวมุสลิมที่เลือกจัดการศึกษาแบบบ้านเรียน เป็นครอบครัวที่มีความเคร่งครัดในศาสนา มีความตั้งใจที่จะปลูกฝังเรื่องคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม ต้องการให้ลูกอยู่ในบรรยากาศของศาสนา ประกอบกับปัญหาและการเรียนการสอนภายในโรงเรียนที่ขัดแย้งกับความเชื่อ ความศรัทธา ซึ่งส่งผลให้ครอบครัวมีความแน่วแน่ในการเลือกจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ Chaleamchai & Chaleamchai (2000) ที่พบว่า ปัจจัยสำคัญที่สุดต่อการก่อกำเนิดขึ้นของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย คือ ทศนะความคิดในเชิงอุดมคติ และความศรัทธาในหลักศาสนธรรม โดยมีจุดมุ่งหมายให้การศึกษาเป็นเครื่องพัฒนานุสรหลานให้มีชีวิตที่มีอิสรภาพและดีงาม โดยที่มีปัญหาในโรงเรียนและความล้นครุฑาต่อการศึกษาในระบบเป็นตัวหนุน

แนวทางที่ครอบครัวบ้านเรียนมุสลิมในอำเภอบาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เลือกใช้ในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนให้กับบุตรหลาน คือ การบูรณาการอิสลามเข้าไปในทุกกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้บุตรหลานซึมซับคุณธรรมจริยธรรมอิสลามและเติบโตเป็นคนดีของสังคม สอดคล้องกับ Narongraksakiet (2008) ที่กล่าวไว้ว่า “การศึกษาในอิสลามไม่ได้หมายถึงเพียงการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์หรือทักษะจากชนรุ่นหนึ่งไปยังชนอีกรุ่นหนึ่ง แต่ในมุมมองของอิสลามการศึกษาจะมีความหมายที่กว้างครอบคลุมหลาย ๆ ด้าน กล่าวคือการศึกษาในอิสลามเป็นกระบวนการอบรมและปมเพาะสติปัญญา ร่างกายและจิตวิญญาณ เพื่อผลิตมนุษย์ที่สมบูรณ์ (الإنسان الكامل) จะเห็นได้ว่าการจัดบ้านเรียนของครอบครัวมุสลิมอำเภอบาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน สอดคล้องกับงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น เนื่องจากการเลือกจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมมีเหตุผลมาจากความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนา ซึ่งเป็นแรงผลักดันหลักหรือความตั้งใจลึก ๆ อยู่แล้ว ประกอบกับมีปัจจัยเสริมทั้งเรื่องปัญหาภายในโรงเรียน การจัดการศึกษาในโรงเรียนที่ไม่สามารถปลูกฝังด้านความเชื่อความศรัทธาตามที่คาดหวัง และมีความต้องการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับความสนใจ ความถนัดและสอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน ผู้ปกครองมุสลิมจึงเลือกจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนให้กับบุตรหลาน

2. ปัญหาการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนในอำเภอบาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนถือเป็นการจัดการศึกษาทางเลือกที่มีลักษณะและรูปแบบการจัดการศึกษาที่แตกต่างและยืดหยุ่นกว่าการศึกษาในระบบค่อนข้างมาก ซึ่งเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ยังยึดรูปแบบและหลักปฏิบัติในการจัดการศึกษาในระบบมาใช้ในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิม จึงส่งผลให้การดำเนินการจัดการศึกษา

แบบบ้านเรียนมุสลิมประสบปัญหาความล่าช้าในหลายส่วน สอดคล้องกับ Office of the Education Council (2007) ที่พบว่า ประเด็นใหญ่ที่ยังมองต่างมุมแตกต่างกันอย่างมาก คือ เรื่องคุณภาพการศึกษา โดยภาครัฐยึดตามหลักเกณฑ์ กฎ ระเบียบของการศึกษาในระบบ โรงเรียนยึดบรรทัดฐานคุณภาพตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ในขณะที่ทางครอบครัวต้องการจัดการศึกษาอย่างเป็นไปตามธรรมชาติของผู้เรียน ตามความถนัด หรือศักยภาพที่มีความแตกต่างกันของแต่ละบุคคล มีความยืดหยุ่นต่อยอดความรู้ขึ้นจากความสนใจในลักษณะยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้เคลื่อนตัวไปพร้อมกับวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันมากกว่าที่จะสอนไปตามแผนตามข้อกำหนดของหลักสูตร

3. แนวทางการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แก่ การพัฒนาบุคลากรและจัดตั้งหน่วยงานดูแลบ้านเรียนของภาครัฐโดยตรง การจัดตั้งศูนย์ประสานงานบ้านเรียนมุสลิม การจัดทำคู่มือบ้านเรียนมุสลิมและทำการประเมินผลการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในภาพรวมร่วมกันของภาครัฐและครอบครัวบ้านเรียนมุสลิม ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับที่ Office of the Education Council (2007) ที่กล่าวไว้ว่า การเสนอแนวทางที่เหมาะสมควรเป็นการอาศัยความร่วมมือระหว่างครอบครัวบ้านเรียนและภาครัฐเพื่อให้การทำงานสอดคล้องกันอย่างลงตัว และเกิดปัญหาน้อยที่สุด ทั้งนี้ทั้งครอบครัวบ้านเรียนและภาครัฐเองควรปรับวิถีของตนเพื่อเข้าหาวิถีของอีกฝั่งโดยไม่สูญเสียรูปแบบหรือความตั้งใจเดิม จนหมดสิ้น เป็นการปรับเพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถดำเนินการตามความประสงค์และหน้าที่ของตนโดยไม่ส่งผลกระทบในด้านลบ

สรุป

การจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีเหตุผลหลักในการจัดการศึกษามาจากความศรัทธาในศาสนา และปัญหาภายในโรงเรียนเป็นแรงหนุน โดยพื้นฐานครอบครัวมุสลิมที่จัดการศึกษาลักษณะนี้เป็นครอบครัวที่เคร่งครัดในศาสนาและให้ความสำคัญกับศาสนามาก บ้านเรียนมุสลิมในอำเภอปาย จัดลักษณะรวมศูนย์ โดยอยู่มี 2 แห่ง แห่งแรกจัดในระดับอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6 และแห่งที่สองจัดในระดับมัธยมศึกษา ปัญหาที่พบในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในอำเภอปาย คือ มุมมองที่แตกต่างกันของครอบครัวบ้านเรียนและหน่วยงานรัฐในเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษา แนวทางที่เหมาะสม คือ การปรับมุมมองและอาศัยความร่วมมือกันของครอบครัวบ้านเรียนและหน่วยงานรัฐ เพื่อให้การดำเนินการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นไปอย่าง

มีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะทั่วไป สำหรับผู้สนใจจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนมุสลิมควรศึกษาหลักปฏิบัติในการดำเนินการด้านต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนอย่างละเอียดรอบคอบ ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษาที่เกิดขึ้นจริงนั้นเป็นไปตามแผนที่ยื่นต่อเขตพื้นที่การศึกษา และเพื่อให้การวัดประเมินผลสอดคล้องกับการจัดการศึกษาที่เกิดขึ้นจริงในครอบครัว ในส่วนของภาคีรัฐควรประชาสัมพันธ์เรื่องการจัดการศึกษากันเรียนให้มากขึ้น เพื่อให้บุคคลทั่วไปได้เข้าใจและรับทราบข้อมูลการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนได้อย่างถูกต้องและทั่วถึง ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนในด้านต่าง ๆ จะเป็นการสะท้อนปรัชญาและความสำเร็จของการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และมีการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบปัจจัยด้านระดับการศึกษา อายุ เวลา ฐานะ ภูมิหลัง หรือรูปแบบการจัดการศึกษา ว่าส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์หรือคุณภาพการจัดการศึกษาแบบบ้านเรียนอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- Binkasan, B. (2011). *Education in Islam*. Bangkok: Natwida printing office. (in Thai)
- Chaleamchai, Y. & Chaleamchai, U. (2000). *The research of model and homeschool development in Thailand*. Bangkok: Prikwan graphic. (in Thai)
- Nakamadee, B., Wongvirayut, C. & Kaivikaikoson, A. (2011). Achievement, attitude and Satisfaction of nursing student thought by student centered learning model. *Journal of Yala Rajabhat University*, 6(1), 9-16. (in Thai)
- Nakontap, A. (2000). *The research of International experience homeschools*. Bangkok: Office of the National Education Commission. (in Thai)
- Narongraksakiet, I. (2008). *The philosophy of Islamic Studies*. Songkla: College of islamic studies, Prince of Songkla University. (in Thai)
- Office of the Education Council. (2007). *The research of homeschool associate: Management educational among Family, Educational Service Area and Network together*. Bangkok: Prikwan graphic. (in Thai)
- Pothisita, C. (2011). *Science and Arts of qualitative research*. (5th ed.). Bangkok: Amarinprinting. (in Thai)
- Suraseing, J. (2014). The Model of Causal Effect Relation Between Change Management and Educational Reform in the Second Decade of Welfare School Under The Jurisdiction of the Office of Basic Education Commission. *Journal of Yala Rajabhat University*, 9(1), 64-84. (in Thai)

บุคลากรกรม

พิม เสนีวงศ์ (ผู้ให้สัมภาษณ์). นุรณี ลีอรี (ผู้สัมภาษณ์). ที่หมู่ 4 ตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย
จังหวัดแม่ฮ่องสอน. เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2557.

นาง อิศรชัย (ผู้ให้สัมภาษณ์). นุรณี ลีอรี (ผู้สัมภาษณ์). ที่หมู่ 4 ตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย
จังหวัดแม่ฮ่องสอน. เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2557.